

Franciscejski kataster za Kranjsko

Mosburne

KO Dobrava pri Kropi
in Zaloše, 1826

KO Dobrava pri Kropi in Zaloše, 1826

Ledinska imena

Katastrski občini
Dobrava pri Kropi in Zaloše

1:7000

Ledinska imena

Katastrski občini Dobrava pri Kropi in Zaloše,
merilo 1 : 7000

Urednik: Klemen Klinar
 Popis ledinskih imen: Klemen Klinar
 Kartograf: Miha Marolt
 Besedilo: Klemen Klinar, Jožica Škofic
 Izdala in zalozila: Občina Radovljica
 Oblikovanje: Jama – Maja Rostohar
 Tisk: Tiskarna knjigovoznica Radovljica
 Naklada: 1000
 Jesenice, december 2022

Sliki na ovitku: na naslovnici sejalec na njivi na Zgornji Dobravi, leto 1964 (iz: fototeka Gorenjskega muzeja, avtor: Anka Novak), na zadnji strani izsek franciscanskega katastra za katastrsko občino Zaloše (SI ARS, AS 176, k. o. Zaloše L239).

Za ogled spletnega zemljevida ledinskih imen na Gorenjskem in avstrijskem Koroškem in ostalih informacij o ledinskih imenih obiščite www.ledinskaimena.si.

Projekt financira Občina Radovljica.
Izdajatelj zaradi podatkov, pridobljenih preko uстных virov, ne jamči za popolno
pravičnost ledinskih imen. Morebitna dodatna imena in popravke lahko
domačini sporočijo na klemen.klinar@ragor.si ali 04 581 34 16.

Besedila v publikaciji so zapisana s pomočjo vnašalnega sistema ZRCola, ki ga je na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU v Ljubljani razvil dr. Peter Weiss. Vse pravice pridržane. Vsako razmnoževanje, predelava in shranjevanje – mehanično, fotografsko, elektronsko ali drugačno – na kateremkoli mediju, v celoti ali delno, je dovoljeno le s predhodnim dovoljenjem Občine Radovljica in Razvojnega agencije Zgornje Gorenjske.

Medinska imena

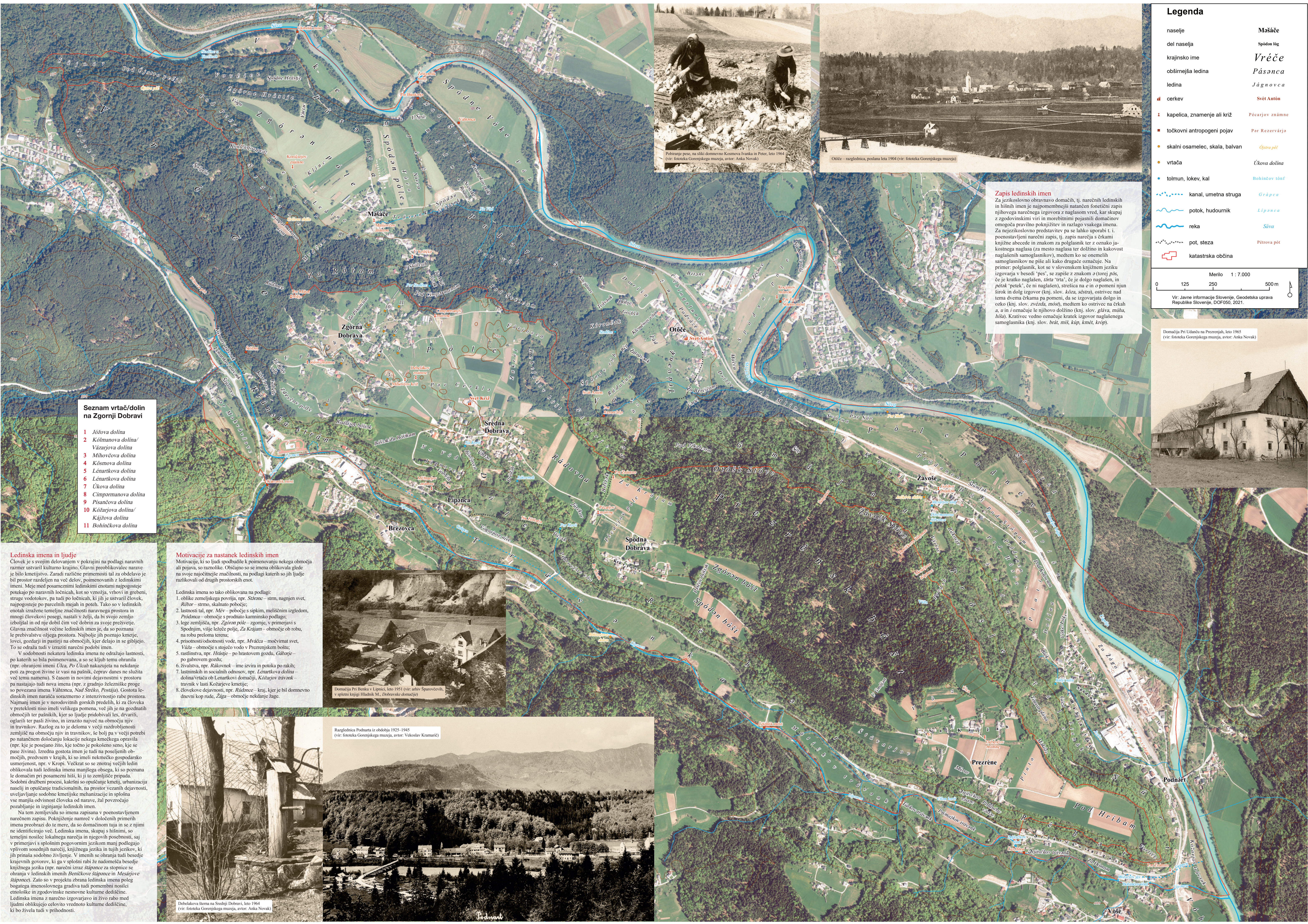
indiska imena pomenujejo najmanjše geografske enote: gore, doline, pobočja, gozdove, travnike, polja, poti, močvirja in druge. Ledinska imena so ljudem nekoč služila za orientacijo pri njihovem bližnjem življenjskem okolju in pri njihovih kmečkih ravnanjih, danih so pomembna kot orientacijske točke. Starost indijskih imen je različna, nekatera segajo v začetke poselitve, druga pa so mlajša. Ledinska imena so zrcalo zgodovinskega geografskega razvoja pokrajine. V domači krajevni narečni slovarici so se prenašala iz roda v rod, spreminjala pa se je način njihove izgovarjave in zapisa.

biranje ledinskih imen

čestoju zemljištev predstavlja ledinska imena na območju austrijskih mej Dobrava pri Kropi in Zaloše, ki vključuje ležeča imena Dobrova, Mala Dobrova, Srednja Dobrova, Podnja Dobrova, Gosiča, Otoče, Zaloše, Prezrenje in Zdravje. Imena so bila zbrana s pomočjo govornikov, ki se v zdavnje prebivajo v domačem kraju, domovino pristo mae narečje in dobro poznajo značilna življenjska okolja ljudi. Za sodelovanje pri zbiranju se posebej zahvaljujemo tudi Dobrovi Dobrovi iz Ljupice, Jancozi Kozjaku in Alojzu Rasmu iz Dobrova, Miru Albiniemu in Franciju Sosenku iz Podnje Dobrove, Roku Gasperšiču in Rafacu Osvenku iz Otoče, Franciju in Franciški Pogacniku ter Boštjanu Cvenku iz Zaloše, Jancozi Justini, Vidi Pogacnik, Andreju Potočniku in Nežici Uderu iz Zaloš, Marjani Fursti in Prezreni ter Matjažu Kozjaku, Slavku Rasmu in Franciju Sosenku iz Podnarja.

Ob vodenju pogovora z domačini, t. i. informatorji, buda ledinska imena pisno in zvočno dokumentirana ter imena na delovne zemljevide. Zbrana so buda ledinska imena naselij in njihovih delov, krajin, travnikov, polj, vzgoj, vodotokov in ostalih vidljivih pojavov, dolin, hribov, človeških stvaritev v pokrajini in ostalih markiranih krajih v prostoru. Zbrana ledinska imena so buda predstavljena preverjena tudi na srečanjih s krajinj obnavljanj krajev.

V določeni meri so buda ledinska imena obnavljana v predelavi v preprosto pisno obliko, zato so na zemljevidu imen preverjen ali povzet iz pripriske Jožica Škofje *Imenstva lastna imena na Dobravah med dolinama* (mojce in vase, objavljena leta 2004. Dr. Jožica Škofje Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovaž SZR ZRACU sodelovala tudi pri tokratnem projektu s strokovnim emenjiljem zbiranja in svetovanjem pri narečnem zapisu pokrajinskih ledinskih imen.

naselje

del naselja

krajinsko ime

obširnejša ledina

ledina

cerkev

kapelica, znamenje ali križ

točkovni antropogeni pojav

skalni osamelec, skala, balvan

vrtača

tolmun, lokev, kal

kanal, umetna struga

potok, hudournik

reka

pot, steza

katastrska občina

Mošāće

Spōdan lōg

Vrēće

Pāsānca

Jāgnovca

Svēt Antōn

Pēcarjov znāmne

Par Rezervárja

Ojstra pēt

Ūkova dolina

Bohiāčov tōnf

Grāpca

Lipānca

Sāva

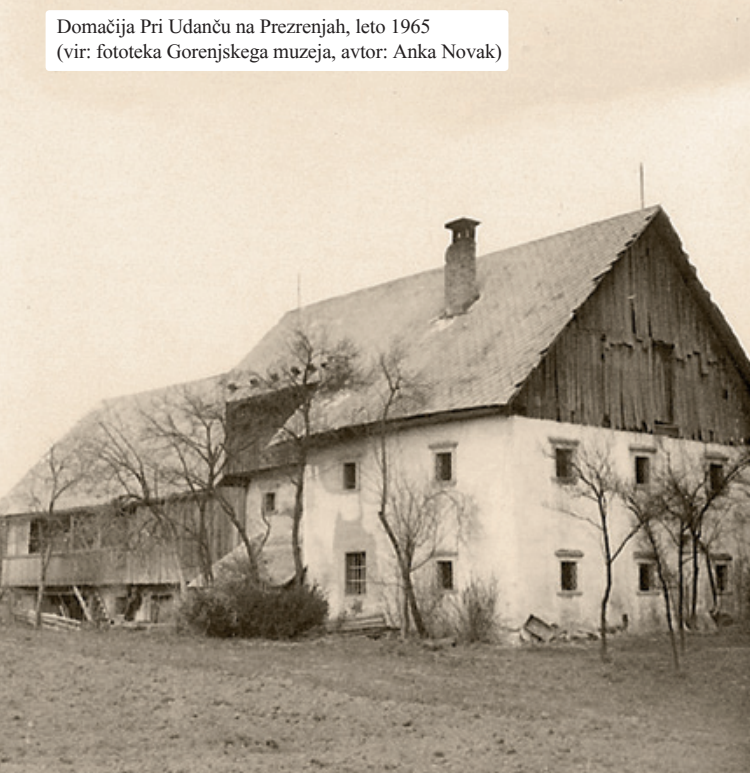
Pētrova pōt

Merilo

1 : 7.000

0125250500 m

Vir: Javne informacije Slovenije, Geodetska uprava Republike Slovenije, DOF050, 2021.

Domacija Pri Udancu na Prezrenjah, leto 1965
(vir: fototeka Gorenjskega muzeja, avtor: Anka Novak)

Zapis ledinskih imen

Za jezikovno obnavljanje domačih, tj. narečnih ledinskih in hišnih imen je najpomembnejši natančen fonetični zapis njihovega narečnega izgovora z naglasom vred, kar skupaj z zgodovinskimi viri in morebitnimi pojasnili domačinov omogoča pravilno poknjžitev in razlago vsakega imena. Za nejezikoslovno predstavitev pa se lahko uporabi t. i. poenostavljeni narečni zapis, tj. zapis narečja s črkami knjižne abecede in znakom za polglasnik ter z oznako jas-kovinega naglasa (za mesto naglasa ter dolžino in kakovost naglašanih samoglasnikov), medtem ko se onemeli samoglasnikov ne piše ali kako drugače označuje. Na primer: polglasnik, kot se v slovenskem knjižnem jeziku izgovarja v besedi 'pes', se zapiše z znakom ə (torej pās, če je kratko naglasen, tārta 'trta', če je dolgo naglasen, in pētak 'petek', če ni naglasen), srešča na e in o pomeni njun širok in dolg izgovor (knj. slov. kōza, sōstra), ostrivec nad tema dvema črkama pa pomeni, da se izgovarjata dolgo in ozko (knj. slov. zvēzda, mōst), medtem ko ostrivec na črkah a, u in i označuje le njihovo dolžino (knj. slov. glāva, mūha, hiša). Kratice vedno označuje kratek izgovor naglašene samoglasnika (knj. slov. brāt, miš, kup, knēt, krōp).

- Seznam vrtač/dolin na Zgornji Dobravi
- 1

Jōzova dolina
- 2

Kōlmanova dolina/
Vāzarjova dolina
- 3

Mihovčova dolina
- 4

Kōsmova dolina
- 5

Lēnartkova dolina
- 6

Lēnartkova dolina
- 7

Ūkova dolina
- 8

Cimpārmanova dolina
- 9

Pisančova dolina
- 10

Kōžarjova dolina/
Kājžova dolina
- 11

Bohińčkova dolina

Ledinska imena in ljudje

Človek je s svojim delovanjem v pokrajini na podlagi naravnih razmer ustvaril kulturno krajino. Glavni preoblikovalec narave je bilo kmetijstvo. Zaradi različne primernosti tal za obdelavo je bil prostor razdeljen na več delov, poimenovanih z ledinskimi imeni. Meje med posameznimi ledinskimi enotami najpogosteje potekajo po naravnih ločnicah, kot so vznožja, vrhovi in grebeni, struge vodotokov, pa tudi po ločnicah, ki jih je ustvaril človek, najpogosteje po parcelnih mejah in poteh. Tako so v ledinskih enotah izražene temeljne značilnosti naravnega prostora in mnogi človekovi posegi, nastali v želji, da bi svojo zemljo izboljšal in od nje dobil čim več dobrin za svoje preživetje. Glavna značilnost večine ledinskih imen je, da so poznana le prebivalstvu ožjega prostora. Najbolje jih poznajo kmetje, lovci, gozdarji in pastirji na območjih, kjer delajo in se gibljejo. To se odraža tudi v izrazih narečnih podobnih imen.

V sodobnosti nekatera ledinska imena ne odražajo lastnosti, po katerih so bila poimenovana, a so se kljub temu ohranila (npr. ohranjeni imeni *Ulca*, *Po Ulcah* nakazujejo na nekdanje poti za pregon živine iz vasi na pašnik, čeprav danes ne služita več temu namenu). S časom in novimi dejavnostmi v prostoru pa nastajajo tudi nova imena (npr. z gradnjo železniške proge so povzročena imena *Vihovenca*, *Nad Strečko*, *Postolja*). Gostota ledinskih imen narečja sorazmerno z intenzivnostjo rabe prostora. Najmanj imen je v nerodovitnih gorskih predelih, ki za človeka v preteklosti niso imeli velikega pomena, več jih je na gozdnatih območjih ter pašnikih, kjer so ljudje pridobivali les, drvarili, oglatili ter pasli živino, in izrazito največ na območju njiv in travnikov. Razlog za to je deloma v večji razdrobljenosti zemljišč na območju njiv in travnikov, še bolj pa v večji potrebi po natančnem določanju lokacije nekoga kmečkega opravila (npr. kje je posejano žito, kje točno je pokošeno seno, kje se pase živina). Izredna gostota imen je tudi na poseljenih območjih, predvsem v krajih, ki so imeli nekmeeško gospodarsko usmerjenost, npr. v Kropi. Večkrat so se znotraj večjih ledin oblikovala tudi ledinska imena manjšega obsega, ki so poznana le domačin pri posamezni hiši, ki ji je to zemljišče pripadalo.

Sodobni družbeni procesi, kakršni so opuščanje kmetij, urbanizacija naselij in opuščanje tradicionalnih, na prostor vezanih dejavnosti, uveljavljanje sodobne kmetijske mehanizacije in splošna vse manjša odvisnost človeka od narave, žal povzročajo pozabljanje in izginjanje ledinskih imen.

Na tem zemljevidu so imena zapisana v poenostavljenem narečnem zapisu. Poknjžjenje narečj v določenih primerih imena prebrati do te mere, da so domačinom tuja in se z njimi ne identificirajo več. Ledinska imena, skupaj s hišnimi, so temeljni nosilec lokalnega narečja in njegovih posebnosti, saj v primerjavi s splošnim pogovornim jezikom manj podlegajo vplivom sosednjih narečij, knjižnega jezika in tujih jezikov, ki jih prinaša sodobno življenje. V imenih se ohranja tudi besedje krajevnih govorov, ki ga v splošni rabi že nadomešča besedje knjižnega jezika (npr. narečni izraz *šiponce* za stopnice se ohranja v ledinskih imenih *Beničkove šiponce* in *Mesarijve šiponce*). Zato so v projektu zbrana ledinska imena poleg bogatega imenoslovnega gradiva tudi pomembni nosilci etnološke in zgodovinske nesnovne kulturne dediščine. Ledinska imena z narečno izgovarjavo in živo rabo med ljudmi oblikujejo celovito vrednoto kulturne dediščine, ki bo živela tudi v prihodnosti.

Motivacije za nastanek ledinskih imen

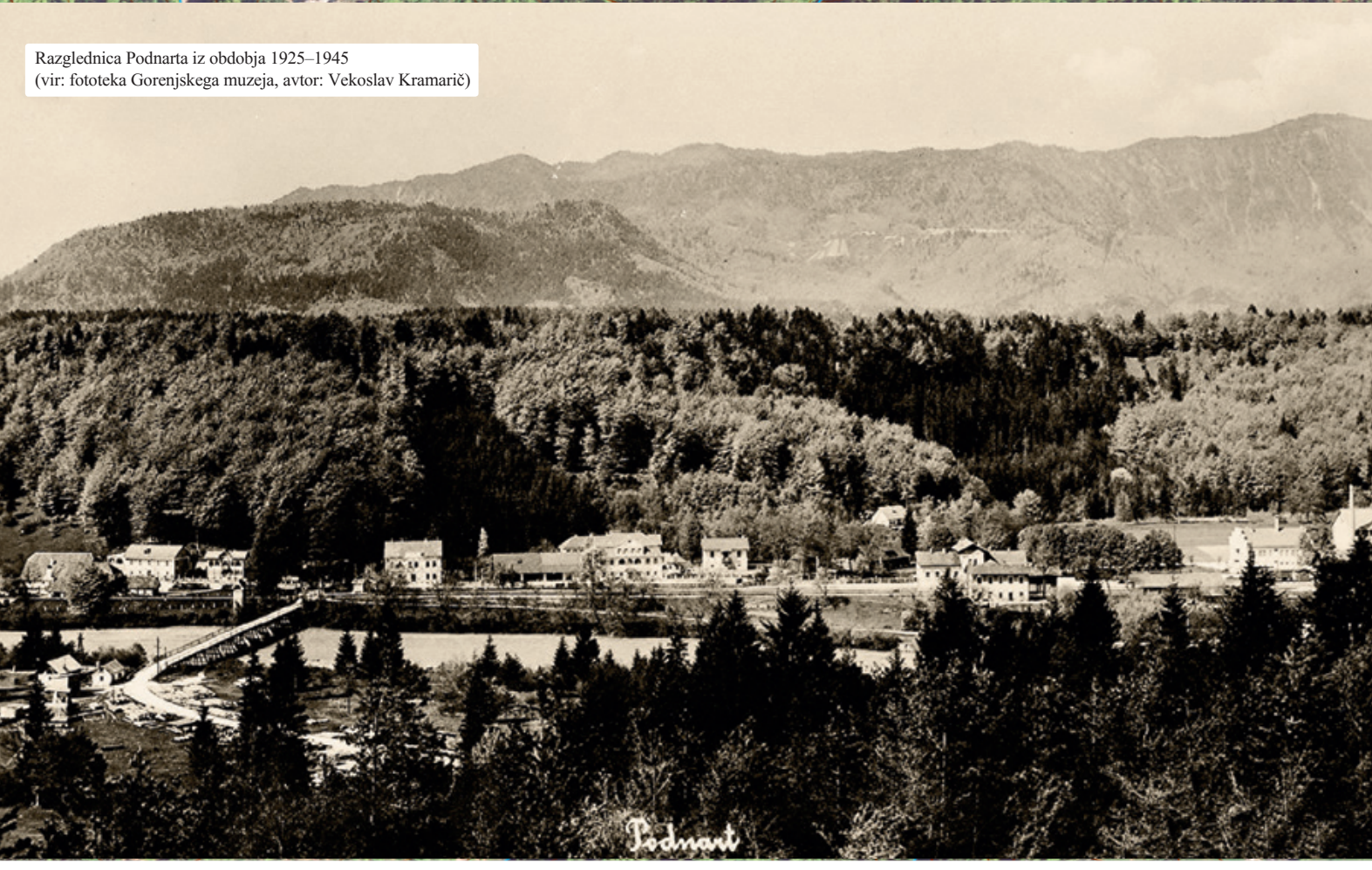
Motivacije, ki so ljudi spodbudile k poimenovanju nekoga območja ali pojava, so raznolike. Običajno so se imena oblikovala glede na svoje najočitnejše značilnosti, na podlagi katerih so jih ljudje razlikovali od drugih prostorskih enot.

Ledinska imena so tako oblikovana na podlagi:

1. oblike zemeljskega površja, npr. *Slārance* – strni, nagnjen svet, *Ričar* – steno, skalnato pobočje;
2. lastnosti tal, npr. *Mēv* – pobočje s sipkim, meliščnim izgledom, *Prōdānca* – območje s prodnato kamninsko podlago;
3. lege zemljišča, npr. *Zgōran pōle* – zgornje, v primerjavi s Spodnjim, višje ležeče polje, *Za Krājām* – območje ob robu, na robu preloma terena;
4. prisotnosti odsonosti vode, npr. *Mvāčca* – močvirnat svet, *Vlāra* – območje s stoječo vodo v Prezrenjskem boštu;
5. rastištev, npr. *Hrāsje* – po hrastovem gozdu, *Čilboje* – po gibrovem gozdu;
6. živalstva, npr. *Rākovnek* – ime izvira in potoka po rakih;
7. lastninskih in socialnih odnosov, npr. *Lēnartkova dolina* – dolina/vrtača ob Lenartkovi domačiji, *Kōžarjov trāvan* – travnik v lasti Kōžarjeve kmetije;
8. človekove dejavnosti, npr. *Rādnāce* – kraj, kjer je bil domnevno dnevni kop rude, *Žīgā* – območje nekdanje žage.

Domacija Pri Benku v Lipnici, leto 1951 (vir: arhiv Šparovec, v spletni knjigi Hladnik M., Dobravske domačije)

Razglednica Podnarta iz obdobja 1925–1945
(vir: fototeka Gorenjskega muzeja, avtor: Vekoslav Kramarč)

Debelakova štema na Srednji Dobravi, leto 1964
(vir: fototeka Gorenjskega muzeja, avtor: Anka Novak)